

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

-Управа за ветерину-
Број: 323-02-00295/2023-05/4
Датум: 31.03.2023. године
Београд

**ПЛАН СПРОВОЂЕЊА МОНИТОРИНГА НА БОЛЕСТ ТРАНСМИСИВНЕ
СПОНГИФОРМНЕ ЕНЦЕФАЛОПАТИЈЕ КОД ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА У СКЛАДУ СА
ПРОГРАМОМ МЕРА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТИЊА ЗА 2023. ГОДИНУ**

Ради раног откривања и дијагностике Трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија (у даљем тексту: ТСЕ) мониторинг на циљним врстама животиња прописан је Правилником о утврђивању мера раног откривања и дијагностике заразне болести трансмисивних спонгиоформних енцефалопатија, начину њиховог спровођења, као и мерама за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање ове заразне болести („Службени гласник РС”, бр. 96/10, 33/16 и 54/19) (у даљем тексту: Правилник) и Правилником о утврђивању Програма мера здравствене заштите животиња за 2023. годину (Сл. Гласник РС, број: 23/23) (у даљем тексту: Програм мера).

Програмом мера, Поглављем VII. ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА ЖИВОТИЊА У ЦИЉУ ОТКРИВАЊА БОЛЕСТИ И ИНФЕКЦИЈА И ОТПОРНОСТИ НА АНТИМИКРОБНА СРЕДСТВА, тачка 3. Друге болести, е) Трансмисивне спонгиоформне енцефалопатије прописано је да се доноси план спровођења мониторинга на овцама и козама које су заклане за исхрану људи.

1. МОНИТОРИНГ ОВАЦА И КОЗА

1.1. Старост животиње од које се узима узорак

Узоркују се само животиње старије од 18 месеци.

Старост се процењује на основу прегледа зуба, видљивих знакова зрелости или било ког другог поузданог податка.

1.2. Циљна група животиња од које се узима узорак

Мониторинг код оваца и коза спроводи се узимањем узорака од животиња које:

1. нису намењене за исхрану људи, а угинуле су или су убијене, осим животиња које су угинуле или су убијене у оквиру мера за сузбијање и искорењивање заразних болести и животиња;
2. су заклане за исхрану људи.

Узорци се узимају од свих оваца и коза које су угинуле или су убијене као и од свих оваца и коза које су заклане и чије месо је намењено за исхрану људи а које су старије од 18 месеци.

Током 2022. године, од оваца и коза које су заклане (у објектима за клање) и чије месо је намењено за исхрану људи а које су старије од 18 месеци, узеће се укупно 1000 узорака на целој територији

Републике Србије.

Узорковање ради дијагностичког испитивања треба да буде репрезентативно, за свако епидемиолошко подручје и сезону, при чему се, ако је то могуће, избегава вишеструко узорковање из истог стада.

Праћење реализације овог Плана вршиће Управа за ветерину, и по потреби може се извршити ревизија истог.

2. МОНИТОРИНГ ГОВЕДА

Мониторинг код говеда спроводи се узимањем узорака у складу са Правилником и Директивом о поступању приликом спровођења мониторинга говеда на спонгиозне енцефалопатије говеда - BSE (BOVINE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY - BSE, eng.) број 323-07-7189/2019-05 од 01.06.2020. године.

3. УЗОРКОВАЊЕ И ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ

За дијагностичко испитивање узима се узорак обекс.

Узорак обекса се узима, обележава и пакује у складу са Прилогом 1, који је саставни део овог плана.

Узорковање врши:

1. **ветеринарски инспектор**, приликом службене контроле на линији клања;
2. **ветеринар из надлежне ветеринарске станице/ветеринарске службе**¹ под надзором ветеринарског инспектора, у осталим случајевима.

Узорак на дијагностичко испитивање прати Упут за дијагностичко испитивање на присуство ТСЕ код оваца и коза (**у даљем тексту: Упут**), потписан од стране ветеринарског инспектора. Упут је дат у Прилогу 2 овог плана и представља његов саставни део.

Упут за дијагностичко испитивање узорака узетих од говеда дат је у Директиви о поступању приликом спровођења мониторинга говеда на спонгиозне енцефалопатије говеда - BSE (BOVINE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY - BSE, eng.) број 323-07-7189/2019-05 од 01.06.2020. године.

Узорак који узима ветеринарски инспектор, заједно са Упутом, доставља се ТСЕ лабораторији.

Узорак који узима **ветеринар из надлежне ветеринарске станице/ветеринарске службе** заједно са Упутом, доставља до надлежног ветеринарског института.

Надлежни ветеринарски институт узорке заједно са Упутом доставља ТСЕ лабораторији.

Надлежне ветеринарске станице о узетим узорцима воде евиденцију у Табели 1 - Евиденција о узорцима говеда, оваца и коза упућеним на дијагностичко испитивање на присуство ТСЕ која је дата у Прилогу 1 овог плана.

3.2.1. Упут

Упут мора да буде потписан од стране ветеринарског инспектора.

Упут се попуњава у два примерка.

Ветеринарски инспектор задржава једну копију као доказ слања узорка на дијагностичко испитивање.

¹ Ветеринарска служба на фармама која врши послове за потребе сопственог сточарства

Оригинал Упута прати узорак до ТСЕ лабораторије, која исти задржава.

3.2.2. Поступак са трупом и припадајућим деловима животиње од које је узет узорак

Труп и сви припадајући делови животиње, који је намењен за исхрану људи, од које је узет узорак, под надзором је ветеринарског инспектора до добијања резултата дијагностичког испитивања.

У случају позитивног дијагностичког налаза, месо и сви припадајући делови животиње се уништавају као материјал Категорије 1.

4. ТСЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ

4.1. Узорци за дијагностичка испитивања за све категорије закланих, принудно закланих и закланих по хитном поступку говеда, оваца и коза чије месо и припадајући јестиви делови су намењени за исхрану људи шаљу се у лабораторију на Факултету ветеринарске медицине у Београду или у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду.

4.2. Слање узорака на дијагностичка испитивања за сва уинула, убијена или принудно заклана или заклана по хитном поступку говеда, оваца и коза чије месо и припадајући јестиви делови нису намењени за исхрану људи врши се према следећој шеми:

Округ	Институт	Округ	Институт
Северно-бачки	Факултет ветеринарске медицине	Шумадијски	НИВ Србије
Западно-бачки	Факултет ветеринарске медицине	Поморавски	НИВ Србије
Јужно-бачки	Факултет ветеринарске медицине	Подунавски	НИВ Србије
Средње-банатски	Факултет ветеринарске медицине	Браничевски	НИВ Србије
Јужно-банатски	Факултет ветеринарске медицине	Зајечарски	НИВ Србије
Сремски	Факултет ветеринарске медицине	Борски	НИВ Србије
Северно-банатски	Факултет ветеринарске медицине	Пчињски	НИВ Србије
Златиборски	Факултет ветеринарске медицине	Нишавски	НИВ Србије
Моравички	Факултет ветеринарске медицине	Топлички	НИВ Србије
Рашки	Факултет ветеринарске медицине	Пиротски	НИВ Србије
Расински	Факултет ветеринарске медицине	Јабланички	НИВ Србије
		Град Београд	НИВ Србије
		Мачвански	НИВ Србије
		Колубарски	НИВ Србије

4.3. Слање узорака на дијагностичка испитивања пореклом од свих категорија говеда, оваца и коза

код којих постоји сумња на заразну болест ТСЕ шаљу се на испитивање у лабораторију Факултета ветеринарске медицине у Београду.

5. ФИНАНСИРАЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О МОНИТОРИНГУ ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА

У буџету Републике Србије обезбеђена су средства за дијагностичка испитивања код сумње и службене потврде на ТСЕ, дијагностичка испитивања угинулих говеда, дијагностичка испитивања оваца и коза и за узимање узорака од угинулих говеда, оваца и коза, као и транспорт узорака за дијагностичка испитивања на ТСЕ који су узети од говеда, оваца и коза које нису намењене за исхрану људи.

Надокнада за обављене послове узимање узорака од угинулих говеда, оваца и коза, као и транспорт узорака за дијагностичка испитивања на ТСЕ који су узети од говеда, оваца и коза које нису намењене за исхрану људи до надлежног ветеринарског института врши се ветеринарским станицама које су извршиле узорковање.

Ветеринарским службама на фармама, које врше послове за потребе сопственог сточарства, не врши се надокнада за обављене послове узимања узорака и транспорт узорака до надлежног ветеринарског института.

Надлежни ветеринарски институт врши транспорт узорака до ТСЕ лабораторије.

Ветеринарски институти, који достављају узорке до ТСЕ лабораторије на испитивање, трошкове транспорта узорака правдају уговором о поверавању послова здравствене заштите животиња за 2023. годину (уговор о спремности).

Трошкове настале за набавку неходне опреме за узорковање, као и трошкове транспорта узорака до ТСЕ лабораторије, од животиња које су намењене за исхрану људи, сноси субјекат у пословању храном у објекту у коме је извршено узорковање и узорак достављен на дијагностичко испитивање.

Ветеринарске станице/службе које врше узорковање код говеда, оваца и коза, до 05. у месецу за претходни месец, достављају надлежном ветеринарском институту:

1. рачун и
2. извештај о узорцима који су предмет достављеног рачуна у форми која је дата у Прилогу 3 овог плана.

Надлежни ветеринарски институт за своје епизоотиолошко подручје обједињује податке достављене од стране ветеринарских станица и припрема збирни извештај (фактурни извештај) који на месечном нивоу доставља (до 10. у месецу за претходни месец) Управи за ветерину.

ТСЕ лабораторије извештаје о резултатима дијагностичког испитивања достављају на месечном нивоу (до 10. у месецу за претходни месец) Управи за ветерину.

Обједињен извештај о мониторингу који је спроведен у 2023 години у Републици Србији, Управи за ветерину доставља Национална референтна лабораторија Факултета ветеринарске медицине у Београду до 15. јануара 2024.

6. ЦЕНОВНИК УСЛУГА:

1. Узорковање*:

- Говеда: 2600,00 динара;
- Овце и козе: 1800,00 динара

2. Лабораторијско испитивање**:

- Патохистолошко испитивање: 2.000,00 динара
- Имунохистохемија: 2.500,00 динара
- Western blot: 2.500,00 динара
- PrioSTRIP: 2.500,00 динара
- Елиса: 2.500,00 динара

* У цену је укључен и транспорт узорака до надлежног института односно лабораторије

** Износ накнаде за спровођење дијагностичких испитивања/лаб. анализа укључује и набавку дијагностичког теста.

- Износ накнаде је изражен без ПДВ;

В.Д. ДИРЕКТОРА

Доц. др Милош Петровић

ПОСТУПАК ЗА УЗИМАЊЕ УЗОРАКА

Потребна опрема за узорковање

За узимање узорка за дијагностичко испитивање, неопходна је следећа опрема:

1. Опрема за одвајање главе (нож),
2. Посебно обликована кашика одговарајуће величине за узимање узорка,
3. Посуде запремине 100-150 мл са поклопцем који обезбеђује сигурно затварање и онемогућава цурење садржаја,
4. Самолепљиве налепнице довољне величине да може да се испише потребан текст за идентификацију узорка (налепница се лепи на посуду)
5. Заштитна одећа и опрема,
6. Ако је неопходно, ручни фрижидер за преношење узорака.

Поступак узимања узорка обекса

У поступку обезбеђивања приступа делу који се узоркује за дијагностичко испитивање, потребно је главу одвојити од тела у атлантоокципиталном зглобу и поставити вентралном површином навише. *Medula oblongata* (мождано стабло) мора бити видљива кроз *foramen magnum*, кроз који се вентрално, између можданог стабла и *dura mater*, посебно обликована кашика, благо притиснута према костима, увлачи се на начин да се избегне оштећење можданог стабла. Уз пажљиво окретање на леву и десну страну, у потпуности се прекидају кранијални нерви. Потискивањем кашике на ниже, одваја се мождано стабло, а кашика се у истом положају повлачи уназад и узорак се извлачи кроз *foramen magnum*, водећи рачуна да при изласку кашике из *форамена* не дође до прскања ткива према лицу особе која узоркује.

Паковање и обележавање узорака

Узорак се ставља у претходно обележену посуду и затвара.

Свака посуда (чаша), у којој се узорак доставља на дијагностичко испитивање, обележена је самолепљивом етикетом на којој су подаци: Број ушне маркице животиње и број Упута, којим се узорак доставља на испитивање.

Узорак до лабораторије прати упут за дијагностичко испитивање који је дат у Прилогу 2 .

Евиденција о узорцима

ЕВИДЕНЦИЈА О УЗОРЦИМА ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА УПУЋЕНИМ НА ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА ПРИСУСТВО ТСЕ

Табела 1

Редни број	Датум	Врста животиње од које је узет узорак	Број упута ветеринарског инспектора за дијагностичко испитивање	Број ушне маркице	Власник /држалац животиње	Број извештаја о дијагностичком испитивању

Упут за дијагностичко испитивање на присуство ТСЕ код оваца и коза

(Упут се попуњава у два примерка; оригинал прати узорак до лабораторије; копија остаје надлежном инспектору;)

Број _____ Датум _____ Општина _____ Округ _____	☐ Факултету ветеринарске медицине у Београду, Катедри за патолошку морфологију, Лабораторији за патологију, Одељење за ТСЕ, Београд, Булевар ослобођења бр. 18, тел: + 381112684744, +381645549869 ☐ Научни институт за ветринарство Србије, Одељење за патологију, Београд, Војводе Тозозе 14; тел: +381112851065; +38163339882
---	---

Достављамо вам, ради дијагностичког испитивања на присуство ТСЕ, узорке животиња:

1.	Власник држалац животиње: _____ ID број газдинства: _____ Врста животиње: Овца ☐ Коза ☐ Пол животиње: Мушки ☐ Женски ☐ Број ушне маркице: _____ Старост животиње (у месецима): _____ Назив објекта за клање ² : _____	Животиња је ^(заокружити одговарајуће) : 1) угинула/убијена 2) заклана за исхрану људи Клинички симптоми: _____ _____ _____
2.	Власник држалац животиње: _____ ID број газдинства: _____ Врста животиње: Овца ☐ Коза ☐ Пол животиње: Мушки ☐ Женски ☐ Број ушне маркице: _____ Старост животиње (у месецима): _____ Назив објекта за клање ² : _____	Животиња је ^(заокружити одговарајуће) : 1) угинула 2) заклана Клинички симптоми: _____ _____ _____
Узорковање извршио: Ветеринарски инспектор: ☐ Назив ветеринарска станице/ветринарске службе: ☐ _____		ВЕТЕРИНАРСКИ ИНСПЕКТОР _____

Извештај о резултатима дијагностичког испитивања доставити ветеринарском инспектору и ветеринарској станици која је извршила узорковање

Број контакт телефона:

1. Ветеринарског инспектора _____

2. Ветеринара _____

² Ако је примењиво

Број: _____

Датум: _____

ИЗВЕШТАЈ О УЗЕТИМ УЗОРЦИМА ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА КОЈИ СУ ДОСТАВЉЕНИ НА
ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА ПРИСУСТВО ТСЕ

ВЕТЕРИНАРСКА СТАНИЦА: _____
НА ТЕРИТОРИЈИ ОКРУГА _____

ЗА МЕСЕЦ _____ 2023. ГОДИНЕ

Ред. Број	Врста животиње	Број упута ветеринарског инспектора	Број ушне маркице	Власник /држалац животиње	ID број газдинства	Број извештаја о испитивању
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
Узето укупно узорака						

М.П.

Одговорно лице
_____